

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

(О. Б. Жильцов)
« 01 » 02 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методичні засади роботи з аутичними дітьми»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом (назва спеціалізації)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 2606/20

(підпис) (прізвище, ініціали)
« 01 » 02 2020 р.

Київ – 2020

Розробники:

Максимчук Марія Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Максимчук Марія Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол № 1 від 15 січня 2020 року

Завідувач кафедри _____ (О.В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

15.01.2020 р.

Керівник освітньої програми _____ (О.В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму перевірено

03.02.2020 р.

Заступник директора/декана _____ (Р.О. Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	3	-
Семестр	6	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	-
Обсяг годин, в тому числі:	120	-
Аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	26	-
Форма семестрового контролю	екзамен	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сприяти оволодінню системою знань про підходи, методи та методики роботи з дітьми з розладами аутистичного спектра; сприяти опануванню різних технік корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РАС у системі спеціальної освіти.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, проектувальну, діагностико-корекційну, консультативну, компетентність у сфері інклюзивного навчання, деонтологічну, а також фахові компетентності для спеціалізації «Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом» (РАС).

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати та розуміти особливості розвитку дітей з РАС;
- знати закономірності та особливості надання корекційно-компенсаторної допомоги дітям з РАС;
- уміти продемонструвати базові знання зі спеціальної психології;
- розуміти особливості порушень мовлення дітей з РАС;
- уміти здійснювати вибір технологій мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей раннього, дошкільного і молодшого шкільного віку з

- особливими освітніми потребами;
- уміти продемонструвати знання щодо основного змісту, структури, напрямів, специфіки діяльності асистента вчителя з організації та впровадження інклюзивного навчання з урахуванням особливостей його взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу в системі інклюзивної освіти;
 - уміти організовувати та забезпечувати психолого-педагогічний супровід дітей з РАС в умовах інклюзивного навчання.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 Вступ. Загальне уявлення про розлади аутистичного спектра							
Тема 1. Історія дослідження феномену аутизму	6	2	2	-	-	-	2
Тема 2. Діагностичні критерії та прояви РАС	8	4	2	-	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	14	6	4	-	-	-	4
Змістовий модуль 2 Підходи та методи корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми							
Тема 3. ТЕАССН-підхід до роботи з аутичними дітьми	6	2	2	-	-	-	2
Тема 4. АВА (прикладний аналіз поведінки) та його переваги в роботі з дітьми з РАС	6	2	2	-	-	-	2
Тема 5. Сенсорна інтеграція та нейропсихологічна корекція в роботі з аутичними дітьми	7	2	-	2	-	-	3
Тема 6. Переваги методу DIR/Floortime в роботі з аутичними дітьми	6	2	-	2	-	-	2
Тема 7. Альтернативні методи роботи з дітьми з РАС	8	2	-	4	-	-	2
Модульний контроль	2						

Разом	33	10	4	8	-	-	11
Змістовий модуль 3 Особливості корекційно-розвивальної роботи з особами з РАС різного віку							
Тема 8. Особливості корекційно-розвивальної допомоги дітям з РАС раннього та дошкільного віку	6	2	2	-	-	-	2
Тема 9. Специфіка підліткового віку та розлади аутистичного спектра	9	4	2	-	-	-	3
Тема 10. Психолого-педагогічний супровід юнаків і дорослих з РАС	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	21	8	4	2	-	-	7
Змістовий модуль 4 Психолого-педагогічний супровід сімей, що виховують дітей з РАС							
Тема 11. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС	8	2	2	2	-	-	2
Тема 12. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Семестровий контроль	30						
Разом	14	4	2	4	-	-	4
Усього	120	28	14	14	-	-	26

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Вступ. Загальне уявлення про розлади аутистичного спектра

Тема 1. Історія дослідження феномену аутизму

Загальна характеристика поняття розладів аутистичного спектра (РАС). Історія питання розладів аутистичного спектра: синдром Каннера, синдром Аспергера. Перехід від симптому до самостійної нозологічної категорії. Сучасні теорії аутизму.

Ключові слова: ранній дитячий аутизм, аутизм, розлади аутистичного спектра, теорія метареєнзацій.

Рекомендована основна література [1, 2, 3, 4]

Рекомендована додаткова література [3]

Тема 2. Діагностичні критерії та прояви РАС

Перші прояви РАС та базові діагностичні критерії: класичне та сучасне

розуміння. Особливості моторики, пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери при розладах аутистичного спектра.

Класифікація аутизму у міжнародній системі класифікації хвороб (МКХ-10) та DSM-V. Психологічні підходи до класифікації типів аутистичних порушень (О. Нікольська, Т. Скрипник, Д. Шульженко). Епідеміологія та прогноз при аутизмі.

Ключові слова: розлади аутистичного спектра, високо-функціональний аутизм, синдром Аспергера.

*Рекомендована основна література [1, 3, 4, 5]
Рекомендована додаткова література [3, 9, 15]*

Змістовий модуль 2

Підходи та методи корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми

Тема 3. ТЕАССН-підхід до роботи з аутичними дітьми

Історія методу структурованого навчання ТЕАССН (Treatment and Education for Autistic and related Communication handicapped Children). Основні ідеї методу ТЕАССН: візуалізація, структукування простору, часу та діяльності, послідовність, передбачуваність. Організація інклюзивного середовища, відповідно до підходу ТЕАССН.

Розвиток комунікативних навичок у дітей з РАС. ТЕАССН-підхід у подоланні проблемної поведінки.

Ключові слова: візуальний супровід, структуроване навчання, альтернативна комунікація

*Рекомендована основна література [5, 6]
Рекомендована додаткова література [12]*

Тема 4. АВА (прикладний аналіз поведінки) та його переваги в роботі з дітьми з РАС

Історія методу прикладного аналізу поведінки. Поняття біхевіоральної терапії. Методи роботи з проблемною небажаною поведінкою: уявлення про жетонну систему, таблиці функціонального аналізу поведінки. Шляхи підвищення проявів бажаної поведінки: види стимулів, що підкріплюють бажану поведінку. Інструменти навчання дітей з РАС. Робота з підвищення мотивації до навчання в межах АВА-підходу.

Ключові слова: функціональний аналіз поведінки, стимул, заохочення, позитивне і негативне підкріплення.

*Рекомендована основна література [5, 7]
Рекомендована додаткова література [10, 12]*

Тема 5. Сенсорна інтеграція та нейропсихологічна корекція в роботі з аутичними дітьми

Типи сенсорних систем: візуальна, слухова, смакова, нюхова, тактильна, пропріоцептивна, вестибулярна. Уявлення про особливості сенсорної чутливості в дітей з РАС. Діагностика гіперчутливості та гіпочутливості сенсорних систем. Базове уявлення про техніки сенсорної інтеграції та їх застосування в умовах інклюзивного середовища.

Метод заміщувального онтогенезу та його можливості в роботі з аутичними дітьми.

Ключові слова: сенсорна гіперчутливість, сенсорна гіпочутливість, сенсорна дієта, сенсорні перерви, нейрокорекція, метод заміщувального онтогенезу.

*Рекомендована основна література [5, 8]
Рекомендована додаткова література [1, 13, 14]*

Тема 6. Переваги методу DIR/Floortime в роботі з аутичними дітьми

Сімейно-центрований підхід як основа методу DIR/Floortime в роботі з аутичними дітьми. Діагностика рівня психосоціального розвитку в межах підходу DIR/Floortime. Побудова комплексної корекційно-розвивальної програми.

Ідея приєднання до діяльності дитини та розширення цієї діяльності, включення в соціальний контекст – як базова техніка роботи з проблемною поведінкою в межах підходу DIR/Floortime.

Ключові слова: ігрова терапія, рівні функціонального емоційного розвитку.

*Рекомендована основна література [2, 5]
Рекомендована додаткова література [10, 12, 18]*

Тема 7. Альтернативні методи роботи з дітьми з РАС

Можливості арт-терапевтичних технік у роботі з дітьми з РАС. Уявлення про каністерапію, іпотерапію, дельфінотерапію – та механізми їх роботи з дітьми з РАС. Музична терапія з дітьми з РАС.

Ключові слова: арт-терапевтичні техніки, каністерапія, іпотерапія, дельфінотерапія, анімалотерапія.

*Рекомендована основна література [5]
Рекомендована додаткова література [2, 10, 12]*

Змістовий модуль 3

Особливості корекційно-розвивальної роботи з особами з РАС різного віку

Тема 8. Особливості корекційно-розвивальної допомоги дітям з РАС раннього та дошкільного віку

Перші прояви та особливості ранньої діагностики РАС: можливості і обмеження психодіагностичних методик. Навчання батьків дитини з РАС як базовий принцип роботи. Метод TheraPlay (ігрова терапія) у роботі з дітьми раннього та дошкільного віку з РАС. Ідеї структурованості, активного залучення батьків, турботи та виклику – як основа методу TheraPlay.

Ключові слова: скринінгова діагностика, ігрова терапія, сімейно-центрований підхід.

*Рекомендована основна література [2, 5]
Рекомендована додаткова література [18]*

Тема 9. Специфіка підліткового віку та розлади аутистичного спектра

Потреби підліткового віку та можливості підлітків з РАС. Проблемна сексуальна поведінка підлітків з РАС: причини та шляхи корекції. Статеве виховання осіб з РАС.

Групова терапія – як спосіб роботи з підлітками з РАС. Шкільно-центровані інтервенції у роботі з підлітками з РАС.

Ключові слова: пубертатний період, статеве виховання, групова терапія, шкільно-центровані інтервенції.

*Рекомендована основна література [2, 4, 8]
Рекомендована додаткова література [4, 5, 6, 7, 8, 11, 19, 20]*

Тема 10. Психолого-педагогічний супровід юнаків і дорослих з РАС

Динаміка основних проявів РАС протягом життя. Виклики і проблеми, що супроводжують юнаків і дорослих з РАС. Організація автономного проживання і життєдіяльності дорослих з РАС, залежно від рівня інтелектуального розвитку.

Базові принципи психолого-педагогічного супроводу дорослих з РАС.

Ключові слова: емоційний інтелект, міжособистісна взаємодія, автономна життєдіяльність.

*Рекомендована основна література [2, 4]
Рекомендована додаткова література [9, 20]*

Змістовий модуль 4

Психолого-педагогічний супровід сімей, що виховують дітей з РАС

Тема 11. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС

Стратегії батьківського виховання у сім'ях, що виховують дітей з РАС. Психоемоційний стан батьків дитини з РАС: методики діагностики та

корекції. Психосвітня робота з батьками, які виховують дітей з РАС: теми для обговорення, залежно від віку дитини.

Ключові слова: психоемоційний стан, стиль сімейного виховання, психосвіта

***Рекомендована основна література [2, 5]
Рекомендована додаткова література [9, 17]***

Тема 12. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС

Психологічні особливості сиблінгів осіб з РАС. Особливості стосунків сиблінгів у сім'ях з дітьми з РАС, залежно від віку. Навчання ігровій взаємодії між сиблінгами у сім'ях, що виховують дітей з РАС – як корекційно-розвивальна стратегія.

Ключові слова: психоемоційний стан, спільна ігрова діяльність, групова терапія

***Рекомендована основна література [2, 4]
Рекомендована додаткова література [15]***

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	5	5	4	4	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	4	4	1	1	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	1	1
Робота на практичному занятті	10	-	-	4	30	1	10	2	10
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20	1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	5	25	4	20	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	60	-	86	-	82	-	60
Максимальна кількість балів: 290									
Розрахунок коефіцієнта: $K = 290/100 = 2,9$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1

Вступ. Загальне уявлення про розлади аутистичного спектра

Тема 1. Історія дослідження феномену аутизму (2 год.)

Завдання:

Ознайомитись з історією дослідження аутизму. Розкрити одну з сучасних теорій аутизму.

Форма подання: у вигляді таблиці.

Назва, автор теорії	Країна походження	Ключові ідеї

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Здатність до рефлексії – 2 б.

Тема 2. Діагностичні критерії та прояви РАС (2 год.)

Завдання:

Переглянути фільм «Людина дощу» та проаналізувати аутистичні прояви головного героя.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
4. Креативність – 1 б.

Змістовий модуль 2

Підходи та методи корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми

Тема 3. ТЕАССН-підхід до роботи з аутичними дітьми (2 год.)

Завдання:

Складіть візуальний розклад свого дня, спираючись на ключові ідеї ТЕАССН-підходу.

Форма подання: у вигляді схематичних зображень, аплікації.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.

2. Креативність – 1 б.
3. Структурованість – 2 б.

Тема 4. АВА (прикладний аналіз поведінки) та його переваги в роботі з дітьми з РАС (2 год.)

Завдання:

Перегляньте фільм «Сніговий пиріг». Здійсніть функціональний аналіз проблемної поведінки (оберіть 1 випадок) головної героїні фільму «Сніговий пиріг».

Причина поведінкової реакції	Поведінкова реакція	Наслідок поведінкової реакції

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 5. Сенсорна інтеграція та нейропсихологічна корекція в роботі з аутичними дітьми (3 год.)

Завдання:

Проведіть діагностику функціонування сенсорних систем дитини дошкільного віку. Складіть сенсорну дієту на основі результатів цієї діагностики.

Час доби	Сенсорні активності
Ранок	
День	
Вечір	
Сенсорні перерви	

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 6. Переваги методу DIR/Floortime в роботі з аутичними дітьми (2 год)

Завдання:

Проведіть спостереження за дитиною дошкільного віку та здійсніть діагностику рівнів її функціонального емоційного розвитку за методикою DIR/Floortime. Результати опишіть в таблиці.

Рівень функціонального емоційного розвитку	Поведінкові прояви
Саморегуляція та інтерес до світу	
Контакт і спілкування	
Довільність і двостороння комунікація	
Вирішення соціальних задач, регуляція настрою і самосвідомість	
Формування символів, використання слів і понять	
Емоційне мислення, логіка і почуття реальності	

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 7. Альтернативні методи роботи з дітьми з РАС (2 год.)

Завдання:

Здійсніть порівняльний аналіз механізмів роботи альтернативних методів допомоги при розладах аутистичного спектра.

Метод роботи	Механізм роботи
Каністерапія	
Дельфінотерапія	
Іпотерапія	
Арт-терапія	

...	
-----	--

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Змістовий модуль 3

Особливості корекційно-розвивальної роботи з особами з РАС різного віку

Тема 8. Особливості корекційно-розвивальної допомоги дітям з РАС раннього та дошкільного віку (2 год.)

Завдання:

Складіть перелік методик діагностики аутизму в дітей раннього та дошкільного віку.

№	Назва методики (автор)	Спрямованість методики	Вік (для якого віку призначена)	Метод дослідження	Джерело (література)

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

4. Змістовність – 2 б.
5. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
6. Самостійність – 1 б.

Тема 9. Специфіка підліткового віку та розлади аутистичного спектра (3 год.)

Завдання:

Складіть рекомендації для вчителя інклюзивного класу, в якому навчаються підлітки з РАС.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та критичного мислення – 2 б.

3. Самостійність – 1 б.

Тема 10. Психолого-педагогічний супровід юнаків і дорослих з РАС (2 год.)

Завдання:

Перегляньте фільм «Темпл Грандін». Проаналізуйте труднощі, з якими стикається героїня фільму в дорослому житті, а також шляхи подолання цих труднощів.

Форма подання: у вигляді таблиці.

№	Труднощі	Шляхи подолання
1		
2		
3		
...		

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та критичного мислення – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Змістовий модуль 4

Психолого-педагогічний супровід сімей, що виховують дітей з РАС

Тема 11. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС (2 год.)

Завдання:

Складіть перелік методик діагностики психоемоційного стану батьків дитини з РАС.

№	Назва методики (автор)	Спрямованість методики	Вік (для якого віку призначена)	Метод дослідження	Джерело (література)

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та критичного мислення – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 12. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС (2 год.)

Завдання:

Складіть перелік методик діагностики батьків та педагогів.

№	Назва методики (автор)	Спрямованість методики	Для розв'язання якої проблеми застосовується	Метод дослідження	Джерело (література)
Діагностика батьків					
Діагностика педагогів					

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Правильність – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 11. Психолого-педагогічна характеристика розвитку дитини (4 год.)

Завдання:

Перегляньте фільм «Людина дощу» та проаналізуйте психологічні особливості героя Чарльза Беббіта. Який вплив на формування цих особливостей здійснила наявність розладів аутистичного спектра у його брата?

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
МКР 1	Письмова форма; виконання теоретичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	20 балів

		2. Грамотність письмового мовлення	5 балів
МКР 2	Письмова форма; виконання практичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність до використання теоретичних знань про методи корекційно- розвивальної роботи з дітьми з РАС при розв'язанні практичних завдань	10 балів
		3. Грамотність письмового мовлення	5 балів
МКР 3	Письмова форма; виконання практичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність до використання теоретичних знань про вікові особливості РАС при розв'язанні практичних завдань	10 балів
		3. Грамотність письмового мовлення	5 балів
МКР 4	Письмова форма; виконання теоретичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	20 балів
		2. Грамотність письмового мовлення	5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у вигляді письмового екзамену.

Критерії оцінювання відповіді студента на екзамені:

За перше завдання (теоретичне) – тах 15 балів за правильну відповідь, яка демонструє знання і розуміння теоретичного матеріалу.

За друге завдання (аналітичне) – тах 15 балів за правильну, розгорнуту відповідь, з наявним аналізом та аргументацією власної позиції щодо змісту питання.

За третє завдання (практичне) – max 10 балів за розгорнуту відповідь, яка на достатньо високому рівні презентує правильність та аргументованість розв'язування психолого-педагогічної задачі.

Максимальна кількість отриманих балів на екзамені – 40.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Дайте сучасне визначення розладів аутистичного спектра.
2. Назвіть діагностичні критерії розладів аутистичного спектра за DSM-V.
3. Назвіть відомі вам теорії аутизму. Коротко охарактеризуйте дві на ваш вибір.
4. Охарактеризуйте історію трансформації поняття «аутизм» від перших досліджень до сучасного розуміння.
5. Назвіть відомі вам основні ідеї ТЕАССН-підходу.
6. Назвіть відомі вам основні поняття теорії Б. Скінера.
7. Назвіть складові функціонального аналізу поведінки.
8. Назвіть відомі вам основні поняття теорії сенсорної інтеграції Дж. Айрес.
9. Назвіть відомі вам основні ідеї підходу DIR/Floortime.
10. Назвіть відомі вам альтернативні підходи та методи допомоги аутичним дітям.
11. Назвіть відомі вам зони організації навчального простору за підходом ТЕАССН.
12. Розкрийте особливості визначення ознак аутизму Л. Каннером та Г. Аспергером.
13. Проаналізуйте особливості психологічної класифікації типів аутистичних порушень Т. Скрипник та О. Нікольської.
14. Розкрийте особливості пояснення причин аутистичного порушення сучасними науковими підходами (теорія функціонування дзеркальних нейронів, генетичні теорії, теорії функціонування мозку, теорія метареєнтрацій).
15. Які методи ранньої діагностики ризику формування аутизму вам відомі? У чому переваги та труднощі використання цих методик як превентивного заходу попередження соціальної дезадаптації дітей з аутизмом.
16. Здійсніть огляд методів подолання проблемної поведінки в системі прикладного аналізу поведінки.
17. Охарактеризуйте принципи та прийоми роботи аутичних дітей за програмою ТЕАССН.
18. Охарактеризуйте методи розвитку комунікації дітей з РАС в межах ТЕАССН-підходу.
19. Назвіть відомі Вам рівні функціонального емоційного розвитку дитини за підходом DIR/Floortime.
20. Розкрийте можливості та обмеження методу альтернативної комунікації (обмін комунікативними картками та зображеннями).

21. Охарактеризуйте особливості групової терапії з однолітками в системі роботи з аутичними дітьми.
22. Розкрийте наукове підґрунтя та основні інструменти методу сенсорної інтеграції Дж. Айрес.
23. Проаналізуйте методи подолання проблемної поведінки у підході DIR/Floortime.
24. Проаналізуйте методи підкріплення бажаної поведінки у підході АВА.
25. Розкрийте механізми роботи альтернативних методів допомоги дітям з РАС, що засновані на анімалотерапії.
26. Розкрийте специфіку проявів РАС у підлітковому віці.
27. Назвіть базові принципи статевого виховання осіб з РАС.
28. Охарактеризуйте особливості проявів РАС у дорослому віці.
29. Назвіть основні теми психоосвітньої роботи з батьками, які виховують дитину з РАС, залежно від її віку.
30. Охарактеризуйте основні труднощі, з якими стикаються сиблінги осіб з РАС.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни «Методичні засади роботи з аутичними дітьми»

Разом: 120 год., лекції – 28 год., практичні заняття – 14 год., семінарські заняття – 14 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 26 год.

Модулі	Модуль I.		Модуль II.					Модуль III			Модуль IV	
Назва модуля	Вступ. Загальне уявлення про розлади аутистичного спектра		Підходи та методи корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми					Особливості корекційно-розвивальної роботи з особами з РАС різного віку			Психолого-педагогічний супровід сімей, що виховують дітей з РАС	
Кількість балів за модуль	60 (балів)		86 (балів)					82 (балів)			60 (балів)	
Лекції	1	2-3	4	5	6	7	8	9	10-11	12	13	14
Теми лекцій	Історія дослідження феномену аутизму	Діагностичні критерії та прояви РАС	TEACCH-підхід до роботи з аутичними дітьми	аналіз поведінки) та його переваги в роботі з дітьми з	та нейропсихологічна корекція в роботі з	Переваги методу DIR/Floortime в роботі з аутичними	Альтернативні методи роботи з дітьми з РАС	корекційно-розвивальної допомоги дітям з РАС раннього та середнього	підліткового віку та розлади аутистичного	Психолого-педагогічний супровід юнаків і дорослих з РАС	Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС	Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС
Бали за лекції	1 бал	2 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	2 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми практичних та семінарських занять	Історія дослідження феномену аутизму	Діагностичні критерії та прояви РАС	TEACCH-підхід до роботи з аутичними дітьми	аналіз поведінки) та його переваги в роботі з дітьми з	інтеграція та нейропсихологічна корекція в роботі з	Переваги методу DIR/Floortime в роботі з аутичними	Альтернативні методи роботи з дітьми з РАС	корекційно-розвивальної допомоги дітям з РАС раннього та середнього	підліткового віку та розлади аутистичного	Психолого-педагогічний супровід юнаків і дорослих з РАС	Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС	Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС
Бали за практичні заняття					10+1 балів	10+1 балів	10+1 балів			10+1 балів	10+1 балів	
Бали за семінарські заняття	10+1 балів	10+1 балів	10+1 балів	10+1 балів				10+1 балів	10+1 балів		10+1 балів	10+1 балів
Самостійна	5 (балів)	5 (балів)	5	5	5	5	5	5	5	5	5 (балів)	5 (балів)

робота		(балів)	(балів)	(балів)	(балів)	(балів)	(балів)	(балів)	(балів)	(балів)		
Види контролю	Модульний контроль 1 (25 балів)	Модульний контроль 2 (25 балів)					Модульний контроль 3 (25 балів)			Модульний контроль 4 (25 балів)		

Всього: 290 бал. $K = 290/100 = 2,9$

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Аппе Фр. Введение в психологическую теорию аутизма. Москва: Теревинф, 2006. 216 с.
https://www.osoboedetstvo.ru/files/book/file/vvedenie_v_psih_teoriyu_autizm_a.pdf
2. Гринспен Ст., Уидер С. На ты с аутизмом. Москва: Теревинф, 2016. 512с.
https://bookap.info/book/grinspen_na_ty_s_autizmom/
3. Марценковский И.А. Очерки детской психиатрии. Аутизм: учебное пособие для специалистов в области охраны психического здоровья детей / Под ред. И.А. Марценковского. Киев: НейроNews, 2014. 280с.
<https://bit.ly/3a7FlmR>
4. Питерс Т. Аутизм: от теоретического понимания к педагогическому воздействию. Владос, 2003. 240с.
https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Piters/_Aut_Index.php
5. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму. Київ: Видавництво “Фенікс”, 2010.– 388 с. <http://lib.iitta.gov.ua/9001/1/monografiya%20NEW1.pdf>
6. Шоплер Э. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей (0-6 лет). Сборник упражнений для специалистов и родителей по программе ТЕАСН. Минск: БелАПДИ «Открытые двери», 1997. 250 с.
<https://bit.ly/388P0Ic>
7. Шрамм Р. Детский аутизм и АВА: АВА (Applaid Behavior Analisis): терапия, основанная на методах прикладного анализа поведения [пер. с англ. З. Измайловой-Камар; науч. ред. С. Анисимова]. Екатеринбург: Рама Паблишинг, 2013. – 208 с.
http://yaosobenniy.ru/files/upload/Shramm_Robert._Detskii_aytizm_i_AVA.pdf
8. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия детей с аутизмом. Белая Церковь: Белоцерковская книжная фабрика, 2016. 240 с. <https://www.twirpx.com/file/2449258/>

Додаткова:

1. Айрес Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. Москва: Теревинф, 2009. 270 с.
<https://www.twirpx.com/file/1436063/>
2. Алвин Дж. Музыкальная терапия для детей с аутизмом. Москва: Теревинф, 2004. 206 с.
3. Беттельхейм Бр. Пустая крепость. Детский аутизм и рождение Я. Москва: Академ. проект ; Традиция, 2004. 783 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Дубовик М.А. Типология проявлений сексуальности подростков с расстройствами аутистического спектра // Пензенский психологический вестник. 2017. №2(9). С.110-125. doi: 10.17689/psy-2017.2.10 <https://cyberleninka.ru/article/n/tipologiya-proyavleniy-seksualnosti-podrostkov-s-rasstroystvami-autisticheskogo-spektra>

5. Дубовик М. О. Стратегії статевого виховання підлітків та юнаків з розладами аутистичного спектра. // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць. / за ред. О. Гаврилова, В. Синьова. Вип. 13. 2019. С. 61-72. ISSN 2413-2578 <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29552/>
6. Дубовик М. О. Особливості психосексуального розвитку підлітків та юнаків з розладами аутистичного спектра // Теоретичні і прикладні проблеми психології. Вип. 2(37). 2015. С. 61-70. ISSN 2219-2654 <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27195/>
7. Дубовик М. О. Фактори, що пов'язані з поведінковими проявами сексуальності осіб із розладами аутистичного спектра // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Вип. 30. 2015. С. 173-186. ISSN 2227-6246 <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27196/>
8. Каган В. Е. Воспитателю о сексологии. Москва: Педагогика, 1991. 234 с.
9. Коэн Ш. Как жить с аутизмом. Москва: Институт Общегуманитарных Исследований, 2008. 240 с.
10. Никольская О. С., Баенская Е. Р., Либлинг М. М.. Аутичный ребенок. Пути помощи. Москва: Теревинф, 2007. 486 с
11. Никольская О.С. Дети и подростки с аутизмом : психол. Сопровождение. Москва: Теревинф, 2005. 220 с.
12. Сансон П. Психопедагогика и аутизм: опыт работы с детьми и взрослыми. - М. : Теревинф, 2006. - 207 с.
13. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. Москва: Академия, 2002, 232 с.
14. Скрипник Т. В. Сенсорна інтеграція як підґрунтя цілісного розвитку дітей з аутизмом. // Особлива дитина: навчання і виховання. Вип. 80(4). 2016. С. 24-31.
15. Харрис С. Л. Сиблинги аутичных детей. Руководство для семей / пер. с англ. Э. Л. Федотовой // Аутизм и нарушения развития. - 2007. – № 1. – С. 20-27 ; № 2. - С. 10-31 ; № 3. – С. 11-21 ; № 4. – С. 21-31.
16. Чуприков А.П., Хворова Г.М. Розлади спектра аутизму: медична та психолого-педагогічна допомога. Львів: Мс, 2012. 184 с.
17. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. 4-е издание . Санкт-Петербург: Питер, 2008. 672с.
18. Янушко Е. А. Игры с аутичным ребёнком. Установление контакта, способы взаимодействия, развития речи, психотерапия. Москва: Теревинф, 2004. 136 с.
19. Hénault I., Attwood T. The sexual profile of adults with Asperger's syndrome: The need for support and intervention // Asperger's syndrome and sexuality: From adolescence through adulthood. 2006. P. 183–192.
20. Urbano M. Relationships, Sexuality, and Intimacy in Autism Spectrum Disorders / Michael Fitzgerald (Ed.) // Recent Advances in Autism Spectrum Disorders. 2013. Vol. 1. P. 427–450.

9. Додаткові ресурси (за наявності)

<https://www.koob.ru/>

<https://bibl22.ru/spiskiliter/difectology/autizm.html>

<https://neurocorrection.com.ua/psikhologicheskoe-soprovozhdenie-autizma/item/153-cto-takoe-tich-teacch>

ДОДАТОК

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1

Вступ. Загальне уявлення про розлади аутистичного спектра

Семінар 1. Історія дослідження феномену аутизму (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сутність поняття розладів аутистичного спектра.
2. Синдром Каннера та синдром Аспергера
3. Сучасні теорії аутизму.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [1, 2, 3, 4]

Рекомендована додаткова література [3]

Семінар 2. Діагностичні критерії та прояви РАС (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Базові діагностичні критерії РАС.
2. Особливості моторики при розладах аутистичного спектра.
3. Особливості пізнавальних процесів при розладах аутистичного спектра.
4. Особливості емоційно-вольової сфери при розладах аутистичного спектра.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [1, 3, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [3, 9, 15]

Змістовий модуль 2

Підходи та методи корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми

Семінар 3. ТЕАССН-підхід до роботи з аутичними дітьми (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сутність методу ТЕАССН.
2. Організація інклюзивного середовища, відповідно до підходу ТЕАССН.
3. ТЕАССН-підхід у подоланні проблемної поведінки.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [5, 6]

Рекомендована додаткова література [12]

Семінар 4. АВА (прикладний аналіз поведінки) та його переваги в роботі з дітьми з РАС (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сутність методу АВА (прикладний аналіз поведінки).
2. Умови застосування методу.
3. Роль та особистість фахівця.
4. Переваги та недоліки методу.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [5, 7]

Рекомендована додаткова література [10, 12]

Практичне 1. Сенсорна інтеграція та нейропсихологічна корекція в роботі з аутичними дітьми (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

1. Техніки сенсорної інтеграції та нейрокорекції.

II. Практична частина.

2. Відпрацювання технік сенсорної інтеграції та нейрокорекції.

III. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована основна література [5, 8]

Рекомендована додаткова література [1, 13, 14]

Практичне 2. Переваги методу DIR/Floortime в роботі з аутичними дітьми (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

1. Сутність методу DIR/Floortime в роботі з аутичними дітьми.
2. Роль та особистість фахівця.

II. Практична частина.

3. Відпрацювання прийомів методу DIR/Floortime.

III. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована основна література [2, 5]

Рекомендована додаткова література [10, 12, 18]

Практичне 3-4. Альтернативні методи роботи з дітьми з РАС (4 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

1. Сутність системної корекційно-розвивальної роботи в умовах інтеграційних таборів для сімей що виховують аутичних дітей.
2. Роль та особистість фахівця.

II. Практична частина.

3. Відпрацювання методів ігрової, арт та кінезотерапії.

III. Перевірка виконання самостійної роботи

*Рекомендована основна література [5]
Рекомендована додаткова література [2, 10, 12]*

Змістовий модуль 3

Особливості корекційно-розвивальної роботи з особами з РАС різного віку

Семінар 5. Особливості корекційно-розвивальної допомоги дітям з РАС раннього та дошкільного віку (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Діагностичні критерії РАС в ранньому та дошкільному віці.
2. Розвиток комунікації.
3. Розвиток ігрової діяльності.
4. Формування навичок самообслуговування.
5. Правила, обмеження, покарання в житті аутичної дитини.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

*Рекомендована основна література [2, 5]
Рекомендована додаткова література [18]*

Семінар 6. Специфіка підліткового віку та розлади аутистичного спектра (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Проблеми підлітків з РАС.
2. Розвиток ігрової діяльності.
3. Соціальна адаптація.
4. Формування навичок самообслуговування.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

*Рекомендована основна література [2, 4, 8]
Рекомендована додаткова література [4, 5, 6, 7, 8, 11, 19, 20]*

Практичне 5. Психолого-педагогічний супровід юнаків і дорослих з РАС (2 години)

I. Практична частина.

1. Перегляд фільму «Рай океану» (2010р.). <https://rezka.ag/films/drama/2717-ray-okeana-2010.html>
2. Аналіз психофізіологічних особливостей хлопця.
3. Аналіз взаємодії батька з сином.
4. Аналіз соціальної адаптації хлопця з аутизмом.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [2, 4]

Рекомендована додаткова література [9, 20]

Змістовий модуль 4

Психолого-педагогічний супровід сімей, що виховують дітей з РАС

Семінар 7. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Принципи групової роботи з батьками аутичних дітей.
2. Методи групової роботи з батьками аутичних дітей.
3. Результати та ефективність групової роботи з батьками аутичних дітей.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [2, 5]

Рекомендована додаткова література [9, 17]

Практичне 6. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС (2 години)

I. Практична частина.

1. Розроблення структури первинного інтерв'ю батьків аутичної дитини (раннього, дошкільного, старшого шкільного, молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку).
2. Аналіз невротичних прояви аутичної дитини та їх чинників.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована основна література [2, 5]

Рекомендована додаткова література [9, 17]

Практичне 7. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сімейні ролі сім'ї, що виховує аутичну дитину.
2. Аутизм як феномен сімейної системи.
3. Роль сиблінгів в сім'ї, що виховує аутичну дитину.
4. Шляхи психологічної допомоги сиблінгам осіб з РАС.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [2, 4]

Рекомендована додаткова література [15]